

УДК 378.147:811.161.2

ФІЛОСОФІЯ МОВИ: МОВЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНОКОМУНІКАНТІВ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Лішневська Тетяна, Печкурова Ларіса

В статті розглянуто проблеми формування мовнокомунікативної компетенції іноземних студентів-нефілологів, які здобувають фахову освіту в ЗВО України. Досліджено сутність, функції і роль мови та мовлення в процесах комунікації; виокремлено необхідні для вивчаючих українську мову як іноземну комунікативні компетенції.

Приділено увагу питанням формування знань, умінь та навичок коректного використання відповідного мовного матеріалу, проаналізовано структурно-змістовну складову навчального посібника з мовленнєвої практики для основного етапу навчання.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, мова, мовлення, комунікативна компетенція, мовленнєва практика.

Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються на всіх рівнях сучасного суспільства, зумовлюють особливі вимоги до процесів комунікації, в тому числі, і міжкультурної. Відповідно змінюються стандарти професійних знань, умінь і навичок; для сучасних фахівців необхідним стає володіння іноземними мовами як інструментом і засобом розширення професійної компетенції, професійного та міжособистісного спілкування, збагачення знаннями, обміну досвідом. Реалії сьогодення актуалізують проблеми навчання української мови в іншомовній аудиторії, що пов'язано з соціальними змінами в Україні та переходом закладів вищої освіти на викладання державною мовою.

У зв'язку з цим актуальним є подальше осмислення процесів мовленнєвої комунікації, розробка нових інноваційних систем навчання та навчальних матеріалів на підґрунті наукових досліджень функцій мови та мовлення.

Аналітичний огляд публікацій демонструє увагу дослідників до проблем міжкультурної комунікації і, відповідно, мовленнєвої діяльності, дослідження взаємопов'язаності мови та мовлення з процесами відображення не тільки історичної реальності, а й внутрішнього світу особистості та неповторності менталітету. Так, одним з центральних напрямків філософських досліджень стала філософія мови, яка виявляє основну роль мови і мовлення в пізнанні та структурах свідомості й знання. «Призначення філософії завжди було і продовжує залишатися в наші дні в тому, щоб розуміти і концептуально осмислювати явища, події та факти, що супроводжують і модифікують людську реальність» [Жарких В., 2018]. Проблема формування ефективного діалогу культур висвітлюється як складова процесу навчання іноземних мов [Тер-Минасова С.Г., 2000], виокремлюються певні логіко-філософські засади викладання та навчання іноземної мови [Ламзин С.А., 2012]. Низка питань, пов'язаних з викладанням української мови як іноземної,

визначається в працях вітчизняних дослідників [Бей Л.Б., Тростинська О.М., 2018]. Зазначається, що реалізація сучасних цілей навчання української мови як іноземної у вищих навчальних закладах України, а саме, – формування комунікативної компетенції студентів і виховання толерантності в мультикультурному просторі, ставить певні вимоги до організації навчального процесу, структури та змісту відповідних навчальних програм та навчальних посібників [Паламар Л., 2008].

Метою дослідження є визначення основних принципів розробки ефективних навчальних матеріалів з української мови, зокрема, з мовленнєвої практики, для іноземних студентів, які здобувають вищу освіту в ЗВО України, оскільки нагальною потребою сьогодення є формування повноцінної мовнокомунікативної компетенції особистості.

Виклад основного матеріалу.

Сучасний процес навчання іноземній мові ґрунтується на комунікативно-діяльнісному підході до процесу навчання, що відповідає дидактичним принципам науковості, системності, зв'язку теорії з практикою, свідомості, активності, наочності та доступності.

Теоретичною базою комунікативно-діялісного підходу є визнання в якості ключової комунікативної функції мови, за допомогою якої репрезентується основна її властивість – бути засобом, джерелом і матерією встановлення контактів в процесі міжособистісного спілкування. Особлива увага приділяється філософському осмисленню процесів мовленнєвої комунікації, розвитку та функціонуванню мови в існуючому нині багатополісному полікультурному світі.

Сьогодні мова розуміється як знакова система довільної природи, за допомогою якої здійснюється людське спілкування на різних рівнях комунікації і трансляції, включаючи операції мислення, придбання, зберігання, перетворення і передачу повідомлень (сигналів, інформації, знань) та пов'язані процеси.

Процес розуміння мови обумовлює сприйняття матеріальних звуків і букв в їхній різноманітній інтерпретації, нівелювання та несвідоме узагальнення на абстрактному рівні мислення та перетворення в ідеальні, логічні форми думки, тобто в поняття – фонемі і графемі, через систему яких і відбувається розуміння [Ламзин С.А., 2012].

Так, сприймаючи структурно-семантичну форму речення в процесі слухання або читання ми несвідомо, автоматично переводимо її в форму думки, тобто ми розуміємо водночас і зміст цього речення, і його логічну форму. Логічні форми думки обумовлюють собою граматику та семантику, а речення являє собою нерозривний сплав, єдність семантичних і логічних форм думки, що утворює єдиний процес відображення світу та комунікації.

Єдині для всіх людей, загальнолюдські закони світу обумовили загальнолюдське логічне мислення, яке створило

в кожній нації свою особливу знакову мову та свою особливу семантичну сегментацію або членування світу.

Серед численних функцій мови найважливішою вважається її соціальна функція – функція засобу комунікації, оскільки пріоритет мають мовленнєве висловлювання та мислення як вища форма психічної діяльності [Верецагін Є.М., Костомаров В.Г., 1990]. Однак не менш важливою виступає когнітивна, пізнавальна

функція мови, яка обумовлює як отримання знань про навколишню дійсність, так і їхнє зберігання в загальному для соціуму коді, тобто в мовних знаках.

У концепції багатополосного полікультурного світу підкреслюється також виконання мовою функції відображення, а саме, відображення свідомості, життя, культури, релігії, філософії, психології тощо тих народів, які цією мовою спілкуються [Дрожжина С., 2008]. Так, в цьому сенсі мова визначається як загальний для всіх мовців набір засобів, що використовуються при побудові фраз цією мовою. Мова є своєрідним соціальним продуктом, сукупністю необхідних умовностей, прийнятих певним колективом, щоб забезпечити реалізацію функціонування здатності до мовленнєвої діяльності.

На відміну від мови мовлення визначається як конкретні висловлювання індивідуальних носіїв мови, індивідуальні акти волі та розуміння. Зі специфікою існування мовного знака в мові та в мовленні пов'язані важливі філософські проблеми мовленнєвої комунікації, зокрема, проблема взаєморозуміння, а також проблема інтерпретації тексту. Мовленнєва діяльність розглядається як одна з форм життя; відповідно, екстралінгвістична реальність (наприклад, намір мовця, умови вимовлення висловлювання, соціальні відносини між адресатом і адресантом) дають ключ до розуміння процесів функціонування мови. Ці екстралінгвістичні чинники вводять в коло лінгвістичної проблематики не тільки суб'єкт мовлення, але також і комунікативну установку, фонд знань, ситуацію (місце і час). «Координація і збалансованість процесів говоріння і слухання визначають модуль і рівень розуміння, підтримки та згоди/незгоди в комунікативному просторі» [Жарких В., 2017].

Загальна схема лінгвістичної прагматики базується на положенні про те, що мовні знаки вживаються і розуміються в певному практичному контексті в рамках соціального життєвого світу.

Найважливішим логіко-філософським теоретичним підґрунтям, яке визначає успішність засвоєння іноземних мов, є формулювання об'єктивних і закономірно необхідних передумов даного процесу. Навчання іноземним мовам має починатися з формування єдиної системи орієнтовних когнітивно-мовних структур, обов'язкових для ефективного освоєння нової, незнайомої мови.

Накопичений досвід досліджень процесів засвоєння іноземної мови свідчить про те, що напрямом даного процесу є протилежним процесу засвоєння рідної мови, оскільки вивчення іноземної мови починається з усвідомлення та умисності. А усвідомлення, в свою чергу, передбачає розкриття взаємозв'язків між компонентами цілого. Тому при переході до вивчення нових мов необхідно створювати в свідомості у вивчаючих мову широку орієнтовну основу подальших комунікативно-мовних дій.

Внутрішні когнітивні орієнтовні структури і відповідні їм розумові дії є основою становлення зовні практичних дій з іншомовними засобами з урахуванням умов формування механізму утворення актів мовлення (від формування задуму – до формулювання думки). Це обумовлює необхідність формування внутрішніх орієнтовних когнітивних структур комунікативно-мовленнєвих дій за наступними напрямками:

- 1) аналіз поданої проблемної ситуації і породження задуму;

- 2) логічне (з урахуванням різноманітних причинно-наслідкових відносин) мовленнєве розгортання задуму іноземною мовою;
- 3) аналіз комунікативної ситуації, визначення стратегії і тактики спілкування;
- 4) лексико-граматичне (змістовне, прагматичне) оформлення мовленнєвого висловлювання на мові, що вивчається;
- 5) розвиток мовного (іншомовного) мислення, формування здатності оперувати різними мовними системами, переходити з однієї знакової системи на іншу, тобто розвивати полілінгвістичну здатність [Ламзин С.А., 2017].

Сучасна мета навчання української мови як іноземної в контексті міжкультурної парадигми виступає як інтегративне ціле, що знаходить відображення в органічному взаємному доповненні міжкультурної та комунікативної компетенції.

На сучасному рівні в структурі комунікативної компетенції виділяють лінгвістичну, соціокультурну, соціальну, лінгвокультурологічну, навчальну та компенсаторну компетенції [Потюк І., 2012].

Лінгвокультурологічна складова структури комунікативної компетенції обумовлена кумулятивною функцією мови та діалектичним взаємозв'язком мови та культури. Формування лінгвокультурологічної компетенції, яка передбачає володіння всіма видами мовленнєвої діяльності в даному соціокультурному просторі, є необхідним у зв'язку з урахуванням умов і завдань толерантного спілкування в реаліях сучасного суспільства.

Зміст соціокультурної компетенції може бути представлено у вигляді чотирьох складових:

а) соціокультурні знання (відомості про країну мови, надбання, духовні цінності та культурні традиції народів країни, особливості національного менталітету);

б) досвід спілкування (вибір адекватного стилю спілкування, вірне трактування явищ іншомовної культури);

в) особистісне ставлення до фактів іншомовної культури (в т.ч. неупередженість, здатність долати й вирішувати соціокультурні конфлікти при спілкуванні);

г) володіння засобами застосування мови (розуміння і прийняття подібностей та відмінностей між рідними та іншомовними соціокультурними явищами, правильне вживання соціально маркованих мовних одиниць у мовленні в різних сферах міжкультурного спілкування).

Практично будь-який навчальний посібник з мови надає достатньо можливостей для формування соціокультурної компетенції. Навчальні посібники з мови фаху для основного етапу навчання в нефілологічних ВНЗ повинні сприяти як повноцінній інтеграції іноземних студентів в мовне середовище і нову культуру країни навчання, так і подальшому формуванню мовної особистості на структурно-мовному, або семантико-стройовому, когнітивному та мотиваційному рівні. Можливість адекватної участі в міжкультурній комунікації – необхідна умова успішної діяльності майбутнього фахівця в різних сферах.

Так, уже з першого року навчання іноземний студент не тільки вивчає мову приймаючої країни, а й пізнає основні концепти культури, національного характеру, поступово осягає картину світу носіїв мови, що відображується на лінгвістичному рівні і обумовлює, в тому числі, специфіку всіх функціональних стилів мови.

Обґрунтована вербальна і невербальна поведінка в типових ситуаціях базується на розумінні основних законів дискурсу, знанні його лінгвістичних і культурологічних особливостей. Отже, необхідним є розвиток мовленнєвої, дискурсивної та соціолінгвістичної компетенцій.

Мовленнєва компетенція передбачає володіння мовним матеріалом для використання в усних і письмових висловлюваннях будь-якої спрямованості; дискурсивна – вміння конструювати тексти різних типів, продукувати та інтерпретувати тексти в залежності від ситуації спілкування; соціолінгвістична – здатність адекватно використовувати мовні одиниці та відповідні моделі мовленнєвого етикету. Це, в свою чергу, передбачає максимальне урахування індивідуально-психологічних, вікових та національних особливостей іноземних студентів, а методична парадигма даного підходу включає взаємопов'язане навчання всім видам мовленнєвої діяльності: читанню, говорінню, аудіюванню, письму.

Особливо слід підкреслити, що для повноцінного спілкування в навчально-професійній, соціально-культурній та соціально-побутовій сферах нового іншомовного середовища та реалізації поставлених комунікативних цілей іноземним студентам необхідно виробити «автоматичні» вміння та навички правильного та коректного використання мовного матеріалу нерідної мови.

У зв'язку з цим структурно-змістовну складову посібників з української мови як іноземної, метою яких є подальше формування у студентів основного етапу навчання соціокультурної компетенції, обумовлюють певні вимоги до відбору матеріалів, а саме:

- інформаційна насиченість;
- новизна інформації для адресата;
- сучасність і актуальний історизм;
- урахування інтересів (в тому числі, професійних), а також захоплені, уподобані молодих людей, що отримують освіту в вишах України;
- відповідність мовленнєвих висловлювань літературним нормам української мови;
- країнознавча та лінгвокраїнознавча значимість матеріалів;
- відбір і використання навчальних матеріалів у відповідності до рівня володіння українською мовою даного конкретного контингенту студентів (з урахуванням принципу доступності та посиленості);
- організація відібраних матеріалів відповідно до принципів тематичності та наростання складності.

Зазначимо, що раніше при розробці матеріалів навчальних комплексів для студентів-іноземців (мається на увазі російська мова як іноземна) на основному етапі навчання у ВНЗ України було необхідним також урахування різного рівня сформованості у студентів «далекого» та «ближнього» зарубіжжя системних лінгвістичних знань, умінь і навичок практичної мовленнєвої діяльності на даній

мові. Однак сьогодні всі студенти-іноземці, які вивчають українську мову як іноземну, знаходяться «на рівних», в однаковому становищі.

Перехід на українську мову навчання відповідно до сучасних вимог передбачає кілька рівнів «входження» іноземних студентів в україномовне середовище навчання, що закріплено у відповідних правовстановлюючих законах і положеннях Міністерства освіти і науки України [Романова О.К., Курова Г.І., 2018].

Незважаючи на специфіку і певні труднощі переходу на українську мову навчання (різний рівень початкової підготовки з української мови, різне процентне співвідношення російської та української мов в навколишньому мовному середовищі певного регіону країни, різний рівень мотивації навчання тощо), незмінним залишається необхідність формування повноцінної мовної особистості, що вимагає розробки відповідних навчально-методичних матеріалів для всіх етапів навчання.

Дослідниками-методистами виділено три етапи навчання української мови як іноземної:

- початковий (2-3 місяці, мета – розуміння на слух, повільне мовлення на основі обмеженого мовного матеріалу, читання коротких навчальних текстів, спілкування на навчально-побутові теми);

- середній (4-5 місяців, мета – розуміння на слух текстів на навчально-побутові теми, читання адаптованої літератури, наукових, публіцистичних текстів, спілкування на навчально-побутові теми, ознайомлення з основними структурними типами стилів української мови);

- основний (високий) – протягом навчання на основних факультетах вишів за обраним фахом (4-5 років, мета – розвиток і вдосконалення умінь та навичок, сформованих на попередніх етапах) [Паламар Л., 2008].

Сучасний текстоорієнтований підхід до навчання української мови як іноземної, який сприяє розвитку мовної, лінгвістичної та лінгвокультурологічної компетенції, обумовив змістовну складову матеріалів з мовленнєвої практики для іноземних студентів основного етапу навчання Одеського національного політехнічного університету.

Органічною складовою подібних матеріалів є автентичні тексти та мікротексти, змістове наповнення яких, по-перше, співвідноситься з певними граматичними темами, розширює активний і пасивний словник іноземних студентів, а по-друге, сприяє їхній інтеграції в нову культуру, що є значущим для тих, хто вивчає українську мову як мову майбутньої спеціальності. Окрім того, необхідним при організації текстового матеріалу є урахування базової підготовки, мовної та мовленнєвої компетенції, фонових знань студентів ближнього та далекого зарубіжжя, національно-психологічних особливостей іноземного контингенту українського вишу [Лішневська Т.В., 2016].

Можливість адекватної участі в міжкультурній діловій комунікації – необхідна умова успішної діяльності спеціаліста в різних сферах. Зважаючи на це, основна увага в сучасному навчанні іноземної мови як мови навчання приділяється формуванню професійної особистості, обізнаної з культурою усного та писемного мовлення, яка володіє вмінням використовувати набуті знання, умінь та навички

для оптимальної мовленнєвої поведінки в усіх сферах – від побутової до професійної.

У зв'язку з цим завдання з мовленнєвої практики спрямовані на подальший розвиток навичок використання мовного матеріалу в усній та письмовій формі мовлення, вміння конструювати тексти різних типів, продукувати та інтерпретувати тексти в залежності від ситуації, а також здатності адекватно використовувати відповідні мовні одиниці та моделі мовленнєвого етикету в комунікативному акті будь-якого рівня.

Номенклатура умовно-мовленнєвих і мовленнєвих творчих завдань націлена на активізацію умінь і навичок комунікації з обраної тематики в конкретній сфері спілкування.

Розгорнуті списки питань, пов'язані з темою, що вивчається на даному етапі, не тільки полегшують реалізацію як підготовленого, так і непідготовленого монологічного висловлювання, але й активізують участь студентів в дискусії по темі.

Завдання, які націлюють на наступне відтворення змісту тексту/теми за питаннями, складеним (самостійно чи під керівництвом викладача) планом, схемами чи таблицями, крім закріплення поданої в навчальних матеріалах інформації, передбачають залучення студентами додаткової інформації, почерпнутої з різних джерел, в тому числі, Інтернет-ресурсів. Отже, особлива увага приділяється проектним технологіям, алгоритм здійснення яких передбачає підготовку, планування, збір і аналіз інформації, відповідне її подання та оцінку.

Пропоновані для активного засвоєння мовленнєві кліше сприяють як правильному з точки зору мовленнєвого етикету оформленню висловлювання, що демонструє особисту думку студента, так і коректному веденню дискусії в групі.

Тестові завдання полегшують перевірку та самоперевірку засвоєння матеріалу теми, а написання та усний захист – на завершальному етапі роботи по темі – своєрідного реферату-есе надає студентам можливості у повній мірі продемонструвати отримані на даному етапі знання, вміння та навички.

Слід також звернути увагу на актуальність використання презентацій, окремих аудіо- та відеоматеріалів, підготовлених як викладачем, так і студентами, що дозволяє більш яскраво подати тематичний матеріал за всіма темами посібника з мовленнєвої практики [Печурова Л.В., Ус Р.І., 2014].

Заняття з мовленнєвої практики на основному етапі навчання в нефілологічному ВНЗ надають можливості іноземному студенту більш повно пізнавати основні концепти української культури, національного характеру, осягати мовну картину світу носіїв української мови, що відбивається на лінгвістичному рівні.

Крім того, іноземні студенти в процесі комунікації використовують українську мову для ознайомлення інших з історією, культурними особливостями та досягненнями свого народу. Це набуває особливого значення, оскільки розуміння самотності, цінності та рівності національних культур, подолання існуючих упереджень, толерантність і взаєморозуміння є необхідними для повноцінної комунікації будь-якого рівня в сучасному полікультурному суспільстві.

Висновки. Навчання мовленнєвої практики в контексті формування комунікативної компетенції як основної мети навчання мови, по-перше, сприяє формуванню у іноземного студента вторинної когнітивної свідомості, а по-друге, є мотивуючим фактором для вивчення української мови не тільки як мови спеціальності, але й як мови приймаючої країни навчання, оскільки сьогодні для іноземних студентів українська мова є інструментом набуття професійних знань, розвитку соціокультурної компетенції, а також засобом повсякденного спілкування. Згідно з вимогами сьогодення та сучасної системи освіти повноцінна мовнокомунікативна компетенція особистості є показником сформованості системи професійних та комунікативних знань, умінь і навичок, ціннісної орієнтації, загальної гуманітарної культури. В цьому аспекті актуальним є подальше дослідження специфіки формування ефективного діалогу інокомунікантів в процесі навчання української мови студентів основного етапу закладу вищої освіти. Розробка навчальних матеріалів з мовленнєвої практики української мови для іноземних студентів, які здобувають вищу освіту в ЗВО України, відповідає нагальним потребам розвитку сучасного суспільства, яскравою рисою якого є розгалужена міжкультурна комунікація.

Список літератури

1. Бей Л. Б., Тростинська О.М. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів. *Вісник Харківського Національного університету ім В. Н. Каразіна*. Вип. 12. Харків, ХНУ, 2018. – С. 42–49.
2. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. *Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного*. М.: Русский язык, 1990. — 248 с.
3. Жарких В. Філософський зміст поняття гра. *Філософія та гуманізм. Наукове видання*. Вип.7. Одеса, ОНПУ, 2018. С.5-10. URL: http://philhum.000webhostapp.com/uploads/Fil_Hum_07_p005.pdf (дата звернення 08.04.2020)
4. Жарких В. Постулати філософії прагматизму в ситуації комунікативного вибору. *Філософія та гуманізм. Наукове видання*. Вип.6. Одеса, ОНПУ, 2017. С.4-10. – URL: http://philhum.000webhostapp.com/uploads/Fil_Hum_06_p004.pdf (дата звернення: 08.04.2020)
5. Дрожжина С. Мультикультуралізм: теоретичні і практичні аспекти. *Політичний менеджмент. Наукове видання*. Вип.3. К., 2008. С. 96-106. – URL: [file: http://ripend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/PM_30_37.pdf](http://ripend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/PM_30_37.pdf)
6. Ламзин С.А. Некоторые логико-философские основы преподавания и изучения иностранного языка. *Вестник РГУ им. С.А. Есенина*. № 3(36). – С.15-29 – 2012. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/nekotorye-logiko-filosofskie-osnovy-prepodavaniya-i-izucheniya-inostrannogo-yazyka> (Дата звернення: 29.03.2020)
7. Лишневская Т.В. Лингводидактический аспект учебных текстов. *Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття»*. 8-9 вересня 2016 р. Одеса, 2016. С.295–299.
8. Паламар Л. Формування мовної особистості у вищих навчальних закладах України. *Українська література в засальноосвітній школі. Науково-методичний журнал*. №9. Київ: Інститут педагогіки АПН України, 2008. С.35–37.
9. Печурова Л.В., Ус Р.И. Мотивационные аспекты использования инновационных технологий при обучении РКИ на уровне реальной коммуникации студентов 3-4 курсов. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційна освіта та*

професійно-комунікативні технології XXI століття». 11-13 вересня 2016 р. Одеса, 2014. С.407–412.

10. Потюк І. Комунікативна компетенція як невід’ємна складова навчально-виховного процесу. *Молодь і ринок Науково-педагогічний журнал*, № 1 (84) 2012, с. 128-132

11. Романова О.К., Курова Г.І. Вивчення української мови іноземними студентами в установах вищої освіти України. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання державно-правового розвитку України»*. 25-27 червня 2018 р. Київ: Каравела. 2018. С.82-83.

12. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. Учебное пособие. – М.: Слово/Слово, 2000. – 624 с.

Lishnevska Tatiana, Pechkurova Larisa

LANGUAGE PHILOSOPHY: SPEECH ACTIVITY OF FOREIGN COMMUNICANTS IN THE CONTEXT OF FORMING OF THE INTERCULTURAL COMMUNICATIONAL COMPETENCE

The article considers the problems of formation of linguistic and communicative competence of foreign non-philological students who receive a professional education in high institutions of Ukraine. The essence, functions and role of language and speech in communication processes have been explored: There is outlined the importance of such language functions as social, cognitive and reflection function for communication, acquisition and storage of knowledge in the general code for society; the importance of extralinguistic factors for the implementation of speech activity is indicated.

The article highlights the necessary communicative competencies for students of Ukrainian language as a foreign language, considers the formation of linguistic and cultural competence, which involves the possession of all types of speech activity in this socio-cultural space. There are noted the necessity of development of speech, discursive and sociolinguistic competences for realization of substantiated verbal and nonverbal behavior in typical situations of communication of foreign communicants.

Attention was given to the formation of knowledge, skills and abilities of correct use of appropriate language material; the structural and content component of textbooks in Ukrainian as a foreign language, in particular, teaching materials on speech practice for foreign students of the main stage of study of Odessa National Polytechnic University, which aims to further form students of the main stage of sociocultural competence. The nomenclature of conditional speech and speech tasks aimed at activating communication skills on selected topics in a specific area of communication; the principles of formation of textual content of the manual on speech practice are considered.

Key words: *intercultural communication, language, speech, communicative competence, speech practice.*

References

1. Bej L. B., Trostinska O.M. (2018) «Problemi vkladannya ukrajinskoyi movi riznim kategoriyam inozemnikh studentiv». *Visnik Kharkivskogo Natsionalnogo universitetu im V. N. Karazina*. Vip. 12. Kharkiv, KhNU, 2018. – P. 42–49.

2. Vereshhagin E.M., Kostomarov V.G. (1990) *Yazyk i kultura. Lingvostranovedenie v prepodavanii russkogo yazyka kak inostrannogo*. M.: Russkij yazyk, 1990. — 246 p.

3. Zharkyykh V. (2018) *Filosofskyi zmist ponyattya gra*. [The philosophical meaning of the game concept]. *Filosofija ta humanizm. Naukove vidannja*. Vip. 7. Odessa: ONPU. P.5-10. – URL:

4. Zharkyykh V.. (2017) *Postulaty filosofiy pragmatizmu v sytuatsiyi komunikativnogo vyboru*. [Postulates of the pragmatism philosophy in a situation of communicative choice]. *Filosofija ta humanizm*. Naukove vidannja. Vip. 6. Odessa: ONPU. P.4-10. URL: http://philum.000webhostapp.com/uploads/Fil_Hum_07_p005.pdf (Last accessed 8.04.2020)

5. Drozhzhina S.(2008) *Multikulturalizm: teoretichni i praktichni aspekti*. Politichnij menedzhment. Naukove vidannya. Vip.3, P. 96-106. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/PM_30_37.pdf

6. Lamzyn S. (2012) «Nekotorye logiko-filosofskie osnovy prepodavaniya i izucheniya inostrannogo yazyka». [Some logical and philosophical foundations of teaching and learning a foreign language]. *Vestnyk Ryazanskogo gosydarstvennogo universiteta im. S.A. Esenina*. № 3(36). P.15-29. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/nekotorye-logiko-filosofskie-osnovy-prepodavaniya-i-izucheniya-inostrannogo-yazyka> (Last accessed 29.03.2020)

7. Lishnevskaya T. (2018) *Lingvodidakticheskij aspekt uchebnyh tekstov*. Materiali IH Mizhnarodnoi naukovopraktichnoi konferenciji «Informacijna osvita ta profesijno-komunikativni tekhnologii HKHI stolittya». Odessa, P.295–299.

8. Palamar L. (2008) «Formuvannya movnoji osobystosti u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy» [Formation of linguistic personality in higher educational institutions of Ukraine] *Ukrajinska literatura v zagalnoosvitnij shkoli*. №9. 35-37 pp.

9. Pechkurova L., Us R. «Motivaczionnye aspekty ispolzovaniya innovaczionnykh tekhnologij pri obuchenii RKI na urovne realnoj kommunikaczii studentov 3-4 kursov». *Materiali VII Mizhnarodnoi naukovopraktichnoi konferenciji «Informacijna osvita ta profesijno-komunikativni tekhnologiji KhKhI stolittya»*. 11-13 veresnya 2016 r. Odessa, 2014. P.407–412.

10. Potyuk I. (2012) «Komunikativna kompetencziya yak nevidyemna skladova navchalno-vikhovnogo proczesu». *Molod i rino Naukovo-pedagogichnij zhurnal*, # 1 (84), P. 128-132

11. Romanova O., Kurova G. (2018) *Vyvchennya ukrajinskoi movy inozemnyimi studentami v ustanovakh vishchoji osvity Ukrainy*. [Learning of Ukrainian language by foreign students in higher educational institutions of Ukraine]. *Materialy III Mizhnarodnoi naukovopraktichnoi konferenciji «Actualni pytannya derzhavno-pravovogo rozvytku Ukrainy»*. 25-27 chervnya 2018 r. K.: Karavela. P.82-83.

12. Ter-Minasova S.(2000) *Yazyk i mezhkulturnaya kommunikaczija*. Uchebnoe posobie. – M.: Slovo/Slovo. 624 p.

Стаття надійшла до редакції 05.06.2020